

A spanyol elnökség zöldtörekvései

Spanyolország tölti be 2023. július 1-jétől az Európai Unió Tanácsának rotáló elnöki pozícióját, amelynek keretében Madridnak lehetősége nyílik klímapolitikai és éghajlatvédelmi érdekeinek becsatornázására is, ugyanis az EU-ban a mediterrán ország az egyik legnagyobb elszenvedője a klímaváltozásnak.

Ahogy más európai országokban, Spanyolországban is sorra dőltek meg a melegrekordok 2022 nyarán, amit nagyfokú aszály is kísért. Emellett az ország szárazföldi területének mintegy 20%-át érinti már az elsivatagosodás,¹ 74%-át pedig annak veszélye fenyegeti – például a felszín alatti vizek túlzott kitermelése miatt. A kevesebb csapadék visszaszoríthatja a spanyol mezőgazdaságot, többek között a közkedvelt ibériai sonka előállítását is. Ez a felsorolás a klímaváltozás hatásainak csak egy kis szeletébe nyújt betekintést, ennek ellenére az éghajlatváltozásról és az energetikai átállásról szóló átfogó törvényt mindössze 2021-ben fogadta el a spanyol kormány. Ugyanakkor ez a jogszabály sem tartalmaz egyértelmű elköteleződést a klímakrízis orvoslása mellett, ugyanis például a közlekedési ágazatban a fosszilis üzemanyagok további (átmeneti) támogatásáról határoztak,² késleltetve ezzel az elektromos közlekedési eszközök elterjedését; ugyanakkor a törvény hamarabb született meg, mint a belső égésű motorokat szabályozni kívánt uniós jogszabálytervezet. Kritikaként nevezhető meg továbbá az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó csökkentési arányszám is, amelyet az 1990-es szinthez képest 2030-ra 23%-ban határoztak meg, a globális felmelegedés 1,5%-hoz közelítő értékéhez azonban a 2030-as célnak Spanyolország esetében (is) minimum 55%-nak kellene lennie.³ Ezt támasztja alá a Climate Change Performance Index kimutatása is,⁴ amely szerint a politikai vezetés még mindig nem tesz eleget a szakpolitika alakítása terén, mint például a megújuló energiaforrások ösztönzésében vagy a kibocsátáscsökkentés esetében. A negatív minősítés ellenére azonban elmondható, hogy az ország az elmúlt egy évben 11 helyet lépett előre a szakpolitikai törekvéseket illetően.

¹ CHISLETT 2023.

² European Climate Foundation 2021.

³ CANTERO 2021.

⁴ Climate Change Performance Index [é. n.].

Mint ahogy egy korábbi elemzésemben írtam,⁵ Madrid a belpolitikai viszonyokat tekintve turbulens időszakban vette át Stockholmtól az Európai Unió Tanácsának soros elnöki pozícióját. Az előrehozott választás körüli események és teendők az uniós elnökség programjára is hatással voltak és feltételezhetően lesznek is az első hónapokban: az „Európa, közelebb”⁶ elnevezést viselő részletes program a hivatalba lépés első napján jelent csak meg, a választást követő kormányalakítás pedig hasonló hangsúlyeltolódást eredményezhet a hazai ügyek felé a nyár folyamán. A zöldátállást illetően megállapítható, hogy a program második pontja ugyan reflektál rá, ugyanakkor meglehetősen általános megállapításokat tesz, valamint nem határoz meg új célokat. Mindazonáltal ez abból is fakadhat, hogy a spanyol elnökség az utolsó a 2024-es európai parlamenti választások előtt, vagyis Madrid legfontosabb feladata a folyamatban levő jogalkotások és felülvizsgálatok közül minél többnek a véglegesítése lesz a következő fél évben.⁷

Madrid az éghajlatvédelem széles spektrumán határozta meg féléves elképzeléseit és törekvéseit. A levegőtisztaságot előmozdító nulla szennyezés (*Zero pollution action plan*) elvének végrehajtása hangsúlyosan jelenik meg, kiemelve a fluortartalmú gázok és az ózonréteget lebontó anyagok felhasználásának korlátozását, az ipari kibocsátások csökkentését, a körforgásos gazdasági modellre való átállást, meghatározó figyelmet fordítva a hulladékgazdálkodás kérdéskörére.

Spanyolország mint tengerrel és óceánnal is körülhatárolt ország kiemelt hangsúlyt fordít a vizek védelmére, hiszen amellet, hogy mintegy 3100 km hosszú partszakasszal rendelkezik, területének legnagyobb részét mediterrán-kontinentális éghajlat jellemzi, egyre csökkenő csapadékmennyiséggel és egyre nagyobb kiterjedésű dezertifikációval.⁸ Ebből fakadóan az elnökség alatt a vízgazdálkodás több területét is érinteni kívánják: a szennyvízkezelés és -tisztítás, a vizek szennyezésének felszámolása és a víz körforgásának előmozdítása többek között az aszály megelőzése és kezelése érdekében mind megjelennek. Az óceánokat és a tengereket illetően megerősíteni kívánják az EU vezető szerepét a tengeri környezetvédelem (például nemzeti határon átnyúló védett tengeri területek létrehozása, műanyagokkal kapcsolatos megállapodások stb.) területén.

⁵ TÁRNOK 2023.

⁶ Spanish Presidency of the Council of the European Union 2023b.

⁷ STEINBERG–ARNAL 2023.

⁸ CASTRO – MARTÍN-VIDE – ALONSO 2015.

Madrid továbbá a programjában reflektál az előző hónapok egyik legfontosabb természetvédelmi kérdéskörére,⁹ a természet-helyreállítási jogszabályra (*Nature Restoration Law*), amely többek között a *Natura 2000* hálózat kibővítését és az EU szárazföldi és vízi területének, valamint a biológiai sokféleségnek a védelmét irányozza elő. A svéd elnökség alatt a Tanács már megállapodott a részletszabályozásokban, a Parlament azonban akkor még megakadályozta a jogszabályalkotást. Július 12-én a képviselők többsége azonban zöld utat adott a számos kritikával (élelmezésbiztonság, gazdák és a gazdaság fenyegetése) illetett tervezetnek, így megindulhat a végső egyeztetés az uniós intézmények között.¹⁰

Az éghajlatvédelem iránt elkötelezett magatartást tanúsítja továbbá, hogy néhány nappal a spanyol elnökség hivatalba lépése után, július 10–11-én informális környezetvédelmi tanácsi ülést hívtak össze,¹¹ amelynek keretében a fent említett területek mindegyike teret kapott. Ez az informális találkozó lehetőséget biztosított a politikai elit nyári szabadság előtti egyeztetéseire, valamint előkészítette a következő fél év környezetvédelmi munkáját. A találkozó második napján az energiaügyi miniszterek is csatlakoztak a munkaüléshez,¹² hiszen az éghajlatvédelem elválaszthatatlan az energetikai kérdésektől. A spanyol elnökség a megújuló energiáról szóló irányelv véglegesítése, a villamosenergia-piac reformja, valamint a zöldhidrogén európai elterjedésének és infrastruktúrájának kiépítése mellett kötelezte el magát.

Mind az energetika, mind az éghajlatvédelem kapcsán széles körű agendát hirdetett meg Spanyolország, ezekre a soron következő belga és magyar elnökségnek is reflektálnia kell majd a következő egy évben. A nemzeti és uniós választások bizonyosan nehezíteni fogják az előrehaladást a következő trió munkásságában, a 2030-as éghajlati célokat azonban nem lehet elfelejteni; nem túlzás kijelenteni, hogy a következő öt-hét évben ezt a két szektort fogja a legtöbb radikális változás érinteni, így a döntéshozóknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy minden társadalmi csoport elfogadja majd a megújult víziókat, eredményeket.

2023. július 14.

⁹ TÓTH 2023.

¹⁰ TÓTH 2023.

¹¹ Spanish Presidency of the Council of the European Union 2023a.

¹² Spanish Presidency of the Council of the European Union 2023a.

Felhasznált irodalom

- CANTERO, Alicia (2021): Ten Key Points of Spain's Climate Change and Energy Transition Law. *Greenpeace.org*, 2021. május 17. Online: www.greenpeace.org/international/story/48138/ten-key-points-of-spains-climate-change-and-energy-transition-law/
- CASTRO, Manuel de – MARTÍN-VIDE, Javier – ALONSO, Sergio (2015): *The Climate of Spain: Past, Present and Scenarios for the 21st Century*. Online: www.miteco.gob.es/content/dam/mites/es/cambio-climatico/temas/impactos-vulnerabilidad-y-adaptacion/01_The%20climate%20of%20Spain_ing_tcm30-178515.pdf
- CHISLETT, William (2023): Spain to be Hard Hit by Climate Change. *Realinstitutoelcano.org*, 2023. február 22. Online: www.realinstitutoelcano.org/en/blog/spain-to-be-hard-hit-by-climate-change/
- Climate Change Performance Index [é. n.]: *Spain*. Online: <https://ccpi.org/country/esp/>
- European Climate Foundation (2021): *Topping off a Decade of Work: Spain Adopts Its First Climate Law*. 2021. május 5. Online: <https://europeanclimate.org/stories/topping-off-a-decade-of-work-spain-adopts-its-first-climate-law/>
- Spanish Presidency of the Council of the European Union (2023a): *EU Environment Ministers Debate Biodiversity and Climate Change in Valladolid*. 2023. július 11. Online: <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/main-results-ministerial-meeting-environment-energy-valladolid/>
- Spanish Presidency of the Council of the European Union (2023b): *Priorities*. Online: <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/programme/priorities/>
- Spanish Presidency of the Council of the European Union (2023c): *Programme*. Online: www.miteco.gob.es/es/cambio-climatico/temas/impactos-vulnerabilidad-y-adaptacion/01_The%20climate%20of%20Spain_ing_tcm30-178515.pdf
- STEINBERG, Federico – ARNAL, Judith (2023): What to Expect from the Spanish Presidency of the Council of the European Union. *Csis.org*, 2023. június 27. Online: www.csis.org/analysis/what-expect-spanish-presidency-council-european-union
- TÁRNOK Balázs (2023): Mit várhatunk a spanyol uniós elnökségtől? *Ludovika.hu*, 2023. július 3. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/07/03/mit-varhatunk-a-spanyol-unios-elnoksegtol/
- TÓTH Bettina (2023): Természet-helyreállítás: közösen, de mégis egyedi módon? *Ludovika.hu*, 2023. június 30. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/06/30/termeszet-helyreallitas-kozosen-de-megis-egyedi-modon/